

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Добромир Кирилов Костов
на тема „Другият като философско-богословски проблем“
за присъждане на образователна и научна степен
„ДОКТОР”

по научната специалност „История на философията”
професионално направление 2.3. философия
от доц. д-р Георги Донеv

Целта на докторанта е реализацията на историко-философска реконструкция на проблема за „Другия“ и експликация на онтологичните основания на екзистенцията чрез преодоляване на отчуждението посредством „Словото“, разбирано като априорно единение на „другостта“

Темата за „Другия“, „Аза“ и другостта е много актуална в съвременната хуманитаристика. Докторантът осъществява евристична интерпретация на проблема в парадигмата на трансценденталната философска онтология и онтологичната традиция на православиеv.

Методологията на изследването включва историко-философски анализ и херменевтичен подход.

Структурата на дисертацията е увод, четири глави, заключение и библиография. Използвани са 84 библиографски източника и 8 веб-сайта.

В първа глава докторантът въвежда понятието за «Другия» чрез интерпретация на диалектическото схващане на философията на Николай от Куза, която открива възможност за диалогично възприемане на «Другия» чрез експликацията на понятието за «Не-другото». Костов анализира принципа на Николай от Куза, че не е възможно нещо да възникне в човешкото мислене без не-другото, защото мисленето на не-другото е мислене на мисленето. По този начин Не-другото става принцип за обосноваването на понятията «благо», «същност» и «субстанция». Много добре е обоснован платоническият и неоплатоническият генезис на идеята за Не-другото като философски принцип

Във втора глава докторантът използва евристиката на принципа за Другия, за да експлицира екзистенциалния смисъл на диалогичната философия на Бубер. Докторантът обосновава антиметафизическата позиция на Бубер, който преодолява монологичната форма на класическата метафизика. Бубер разкрива мутуалността като онтологична основа на «Аз» и «Ти» в «Аз-Ти»-отношението. Той показва, че «Аз-Ти» отношението е различно от «Аз-То» отношението, което разкрива човека в света. Бог е «Ти» и създава човешката екзистенция. Екзистенциалната връзка между «Аз» и «Ти» е експликация на човека като личност. Личността е духовното същество, докато «То» е случайното същество в света. Екзистенцията на «Аз» е резултат от диалога с «Ти» и «То». «Ти» може да бъде другият, когато се трансцендира от света и влиза в екзистенциална връзка с другите хора .

Докторантът реконструира антиметафизичната концепция на Левинас, който след Бубер утвърждава принципа на «Другия» в европейската философия. Бубер преодолява класическата метафизика, като обосновава екзистенциалните отношения на «Аз», «Ти» и «То». Принципът на Левинас има претенция, че преодолява рационалния метафизичен принцип на тъждеството на битие и мислене и въвежда фундаменталността на «Другия», който определя «Аза» и тъждеството . Аз-ът е следствие, а генезисът е «Другия».

Въвеждането на новия философски принцип налага и преосмисляне на отговорността, справедливостта и морала. Експликацията на «Другия» и на другостта водят до промени в разбирането за етическите и религиозни основания на човешкото битие, които вече се определят от асиметричния принцип на «Другия» в отношение към «Аза». Докторантът обосновава тезата, че Левинас въвежда етическа интерпретация на диалогичната философия. Моралното отношение към «Другия» определя прехода отвъд битието, същността и онтологическите основания. Поздравът на Аз-а и призивът на Другия са начало на разговора между Единия и Другия. Разговорът е «лице-срещу-лице». В непосредствеността на разговора се осъществява етическото отношение, като етиката е връзката между Аз-а и Другия, реализирана в диалога. Разговорът е позиция лице-срещу-лице. „Срещу“ означава трансцендентност на Другия, като

непреодолима разлика между Другия и Аза. Обоснована е критиката на докторанта затова, че Левинас елиминира онтологичните основания на човешкото битие и методологически не може да експлицира екзистенцията.

В трета глава докторантът анализира атеистическата концепция за Другия в екзистенциалната философия на Камю и на Сартр. Концепцията на Камю се основава на предпоставеността на отчуждението, което е непреодолимо. Съдбата на човека е да пребивава в социалната деструкция, която се определя от доминацията на Другия. Той е трансцендиран и невъзможен за онтологизация. Азът се деперсонализира и остава индивид, и като такъв той е чужд на единението-чужденец. Представата на Камю за чужденеца показва другия като самота и отчужденост от обществото. Сартр извежда Другия като основен проблем на своята екзистенциална философия. Тя се основава на принципа, че съществуването определя същността. Докторантът изследва понятийната система на Сартр и показва, че човешкото съществуване е битие-за-себе-си и въвежда Другия в релация с битието-за-себе-си. «Другия» е «битие-в-себе-си», като същевременно прокарва трансцендирането като двустранно действие от мен към «Другия» и от «Другия» към мен за излизане отвъд себе си и осъществяване на свобода, като проектиране отвъд предела. Критическата реконструкция на докторанта експлицира невъзможността за онтологизация на «Другия».

Екзистенциалният принцип за доминацията на съществуването пред същността и елиминирането на бога като трансценденция налага разбирането за «Другия» и човешкото съществуване в света като вещно отношение, което поражда непреодолимостта на отчуждението.

В четвърта глава докторантът разглежда проблема за «Другия» в православната традиция чрез анализ на разбирането на Зизиулас за личността. Концепцията включва три принципа: триединство, общуване и другост в единството, които определят модела на еклисиологията и християнската антропология. Съществено е разбирането на Зизиулас за другостта на трите ипостаси. Независимостта на всяка ипостас е онтологична основа за тяхната релация. Третият принцип на типологията на другостта е онтологизацията на другостта. Трите принципа са православната основа за разбирането на «Другия» и

другостта като онтологична теория. Основни форми на другостта са разкрити в битието на триединството и битието на човека, като те определят учението за личността. Личността е единство на екстаза и ипостаса на основата на евхаристийната любов като общуване с «Другия». Православното разбиране за свободата на личността утвърждава необходимостта от общуване с Другия. Докторантът обосновава тезата, че в евхаристийната онтология на Зизиулас свободата е тъждествена на любовта. Свободата е излизане «отвъд» индивида към общуване с «Другия», което създава личността в релация с другостта.

Докторантът осъществява много успешен херменевтичен анализ на житието, като показва, че техният смисъл изяснява в антропологично отношение трансцендирането на човека и единението на другостта с общността чрез словото. По този начин онтологичният акт на трансцендиране в другостта е основата на вярата и преодоляване на отчуждението на атеистичния екзистенциализъм.

Реализираният от докторанта анализ на философския и богословския проблем за «Другия» и другостта показва, че онтологизацията в източноправославната традиция преодолява отчуждението на «Другия» и обосновава възможност за релацията с «Не-другия».

Нямам формални и съдържателни забележки към изпълнението на дисертацията, която отговаря на критериите за самостоятелно научно изследване. Резултатите на дисертацията са апробирани на две конференции, публикувани в три статии и отговарят на изискванията на ЗЗРАС.

Имам въпрос към докторанта: Как може да бъде разбирано трансцендентното основание на вярата чрез онтологията на „Другия“?

Заклучение: като имам предвид теоретичните резултати и възможността за въвеждането им в обучението по философия и богословие, убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Добромир Кирилов Костов образователната и научна степен „ДОКТОР“ по научната специалност „История на философията“.

Благоевград, 08. 04. 2016 г.

доц. д-р Георги Донеv